

Adrian Năstase

*Ziditor de Mari Idealuri**

S-a născut în urmă cu 120 de ani la Craiova, în inima Olteniei, trăind, sub aura Războiului de Independență câștigat, bucuria și gustul libertății; a învățat la Paris, în inima Franței, cizelându-și spiritul profund și asimilându-și virtuțile democrației; a profesat la Iași, în inima Moldovei, ridicând rigoarea la rangul de disciplină a cugetului și moralei; s-a așezat la București, în inima României, dând sens operei sale politico-diplomatice, operă pusă total și definitiv în slujba Țării.

A străbătut Lumea, ca ambasador al conștiinței și vocației poporului român, pentru a ridica Pacea de la Ideal la Realitate; a dorit mereu să revină Acasă pentru a se odihni, pentru a-și sprijini fruntea de tâmpla Țării, simțindu-i respirația și forța, pentru a-i cere binecuvântarea pentru faptele sale, pentru a-i înțelege mesajul și a redobândi puterea de a continua neabătut, cu toată ființa, misiunea pe care Istoria românească i-a încredințat-o în prima jumătate a secolului încheiat.

A fost unul dintre semnele dumnezeiești care au îmbogățit devenirea, aspirația, truda și jertfa Neamului Românesc.

Luptător pentru unitatea națională, pe toate fronturile democrației europene, în marile capitale ale lumii, s-a angajat cu onestitate și demnitate în slujba României, pe care a dorit-o întreagă și eternă, urmând testamentul de credință al înaintașilor și alăturându-se eforturilor generoase ale marilor săi conaționali, înaintași sau contemporani.

Are dreptul de Cetate de a fi fost unul dintre făuritorii României Mari.

Rămâne pentru eternitate în paginile de aur ale istoriei naționale acel vibrant și înălțător discurs rostit la 3 mai 1915 – *Inima României* – când a pledat patetic și convingător pentru intrarea României de partea Aliaților, aliniere fraternă, de idee și interes, național și european, care ne-a adus Victoria: Tratatul de pace de la Versailles, ca și celelalte din sistem, de la Trianon, Sèvres, Neuilly-sur-Seine, consacrand voința populară de Unire pentru vecie a tuturor provinciilor românești, intrarea noului stat român modern, cu drepturi depline, în comunitatea internațională.

* Cuvânt înainte de Adrian Năstase, prim-ministru al României, președinte al Fundației Europene Titulescu, la Albumul *Nicolae Titulescu. Un mare Român, un mare European, un mare Contemporan*, Fundația Europeană Titulescu, București, 2002, pp. 9–12; în Adrian Năstase, George G. Potra, *Titulescu – Ziditor de mari idealuri*, Fundația Europeană Titulescu, București, 2007, pp. 13–21.

A înscris România, alături de alți corifei ai neamului, printre membrii fondatori ai Societății Națiunilor deschizătoare de speranțe și orizonturi în viața internațională.

Timp de aproape un sfert de secol, a fost o figură centrală a scenei politice românești și internaționale, ca original și curajos ministru de Finanțe în două Cabinete, ca prestigios ministru al României la Londra și neostenit prim-delegat la Societatea Națiunilor, ca reductabil negociator în complexe și spinoase probleme economico-financiare, dar și social-umanitare, ca inegalabil președinte, în două rânduri, al Adunării Societății Națiunilor, făuritor al unei filosofii a Păcii, ca ministru de legendă al Afacerilor Străine în 1927–1928 și 1932–1936, inițiator și semnatar al unor tratate și acorduri care jalonează politica externă românească și, de ce nu, cea europeană, ca exponent indefectibil al intereselor românești, în marile capitale ale Europei și dincolo de Ocean, ca inspirator, constructor și inimă vie a unor organisme de securitate regională, precum Mica Înțelegere și Înțelegerea Balcanică, ca președinte sau ca figură proeminentă a unor instituții sau structuri din sistemul Societății Națiunilor, precum și al unor societăți savante din țară și străinătate, reținând doar Academia Diplomatică Internațională, Comisia de Cooperare Intelectuală Internațională (precursoarea Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură), Curtea Permanentă de Arbitraj de la Haga și, nu în ultimul rând, membru al Academiei Române.

A fost propus în 1935 ca laureat al Premiului Nobel pentru Pace.

Adversitatea forțelor politice interne și externe, ostile gândirii și acțiunii sale, l-a scos de pe scena politică, lipsindu-l de această consacrare binemeritată.

La aniversarea centenarului său în 1982, avea să i se atribuie titlul de „Om al secolului pentru Pace și Înțelegere Internațională“, act de rezonanță mondială.

Europa Unită de astăzi recunoaște în el un precursor îndrăzneț, un vizionar lucid, un constructor inspirat, un democrat și un umanist, un luptător-erou care-și merită așezarea și cinstirea în Panteonul ziditorilor de mari idealuri.

La împlinirea a 120 de ani de la naștere, Fundația Europeană Titulescu îi aduce un vibrant omagiu acestui Mare Român, Mare European, care a fost și va rămâne prin spirit, pentru totdeauna, un Mare Contemporan.

Avem privilegiul de a oferi astăzi o adevărată istorie în imagini a ilustrului nostru predecesor.

Împărtășim opinia că ea nu va fi niciodată suficient de cuprinzătoare pentru a acoperi un univers de idei și acțiune, care, în ciuda existenței altor iluștri oameni politici și diplomați români, nu are la noi egal.

Asemenea nouă, vă puteți pune întrebarea în ce măsură fotografiile și facsimilele selectate, portretele sau instantaneele de la negocieri și tratative, bi- și multilaterale, de la prezențe și intervenții la tribune academice și conferințe internaționale, surprind și fixează gândul intim, trăirea, tensiunea, încrederea și temerea, bucuria succesului și amărăciunea nereușitei.

Acest album este o necesară și fericită complementaritate a operei scrise a omului politic și diplomatului român (conferințe, cuvântări, memorii, memorandumuri, rapoarte, telegrame, declarații, interviuri, însemnări zilnice, corespondență) – pe care Fundația Europeană Titulescu și-a propus și urmărește să o restituie în integralitatea sa – și a culegerilor de documente, antologiilor și exegezelor tot mai numeroase, elaborate și editate în țară și în străinătate, în ultimele câteva decenii.

Construcție deopotrivă riguroasă și imaginativă – unind ilustrația cu informația bibliografică amplă – albumul ne introduce, prin fiecare pagină, cu o fluentă aproape filmică, în biografia individuală și cea publică, intelectuală și politică, a nașterii, morții și posterității sale, cu oamenii și locurile sale, cu ineditul și parfumul lor de epocă, peste care timpul a trecut uneori nemilos.

Veți descoperi chipul interogativ al unui genial orfan, care a fost totdeauna primul, la școală și la universitate, la Craiova sau la Paris, ochii, da ochii, celui care avea să devină fermecătorul profesor de drept civil la Iași și la București, când mai avea să treacă timp până va împlini 30 de ani, serenitatea avocatului care înnobila, încă de la începuturile carierei sale, prin știință și har, Baroul românesc, forța și siguranța omului politic care își marca intrarea în Parlamentul României printr-un discurs ce făcea epocă.

Destinul implacabil l-a adus alături de cei care au luptat pentru Unire, de cei care au gândit și croit harta României Mari. Îi identificați, în paginile Albumului, prezența la Paris, la Consiliul Național al Unității Române, la Albano, în chiar ziua de 1 decembrie 1918, la Conferința de Pace, la Trianon, unde semnează pagina de dreptate a revenirii la Țara Mamă a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului.

Dincolo de fracturile memoriei scrise, săpată de atâtea tragedii individuale sau colective, Albumul restituie celor de azi – intelectuali sau oameni de rând, politicieni sau diplomați, tineri și mai puțin tineri, români și străini – itinerarii ale cunoașterii, tensiunii și confruntării, ale blocajelor egoiste sau conservatoriste, ale refuzului și descurajării, parcurse de conaționalul nostru cu misiunea de luptător pentru o cauză dreaptă.

Este terenul explorat doar parțial pe care cercetătorii români și străini au șansa să-l parcurgă spre mai departe cu bucuria continuă a revelației.

Fototecile și arhivele, personale sau publice, ne oferă prin intermediul acestui Album mărturiile prezenței sale la negocieri, tratative și dezbateri, care aveau început dar păreau să nu mai aibă sfârșit, ce se concentrau asupra reparațiilor și datoriei de război, securității continentale și internaționale, dezarmării, reconstrucției economice, statutului minorităților, prevenirii terorismului ș.a., probleme care, în cvasitotalitatea lor, sunt la fel de actuale și azi.

A străbătut Continentul într-un ritm adeseori amețitor, parcurgând țară după țară, poposind în cancelarii diplomatice prietene sau mai puțin prietene, întreținându-se cu oameni de stat – regi, președinți de republică, prim-miniștri, miniștri de Externe, în primul rând, dar nu doar, cu numeroși alți membri ai cabinetelor respective, oameni politici, diplomați de carieră, înalți prelați, cu savanți care și-ar găsi locul într-o listă fie chiar și de-o pagină, cu ziariști, creatori de opinie.

Nu este rostul acestor rânduri să facem prin ele un comentariu al unui flux de imagini și informații a căror dialectică restituie sensul și substanța unui demers, ale unui mesaj, ale unei prezențe.

La Washington – White House, State Department, Treasury Department; la Paris – la Elysée și Quai d’Orsay; la Londra – la Court of St. James’s; la Roma – la Palazzo Viminale și Palazzo Chigi, dar și la tribunalele internaționale și în amfiteatre ale unor academii, universități, societăți savante – și cât ar trebui încă să continuăm această prestigioasă enumerare – Marele Român era primit cu surpriză, interes și considerație, cucerind prin inteligența pură – a unui Kant; prin forța și economia expresiei – ale unui Bergson; prin dialectica desăvârșită – a unui Hegel; prin sensul istoriei – asemenea unui Kogălniceanu; prin rafinamentul diplomatic – al unui Talleyrand; prin talentul oratoric – al unui Jaurès; prin impetuoșitatea și patetismul bine-temperate – ale unui Delavrancea; prin eleganța limbajului – a unui Eden; prin intransigența înțeleaptă – a unui Stresemann; prin subtilitatea clasică – a unui Politis ș.a., paginile ziarelor și revistelor, filele agențiilor de presă, emisiunile de radio dând mereu acestor evenimente valoare de simbol.

Publicarea într-o zi a însemnărilor și jurnalelor sale – atâtea câte s-au păstrat – semnalate de Album, va oferi chiar și titulescologilor incredibilul diapazon, ca amploare și varietate, al contactelor sale, pe care nu-l egalează facilitățile mijloacelor moderne.

Documente, purtând sigiliul de culoarea sângelui, al suferinței, al compromisului, al împăcării, al alianței pentru a stăvili prăpădul îngropării Dreptului sub loviturile Forței, pentru a desfășura „sârma ghimpată“ a

inteligenței, justiției și umanității împotriva războiului, sunt oferite marelui public, prin intermediul acestui Album, unele dintre ele pentru prima dată.

În toate aceste documente – tratate, acorduri, declarații politice, conferințe publice, acte de cancelarie – inițiate și elaborate, pronunțate de el sau la care a scris – veți identifica „un om pentru o idee“, „un ziditor de idealuri“, „un apostol al păcii“, un om al secolului ce avea să vină, un precursor al Europei de astăzi, pe care a dorit-o rupând pentru totdeauna cu prăpastia între zone, ideologii, etnii, religii, abandonând egoisme, interese partizane și adversități, o Europă pe care a dorit-o unită, beneficiind de „spiritualizarea frontierelor“, în care omul să poată vorbi omului de pretutindeni, în care să se regăsească aproape fiecare de fiecare, într-o comuniune – concepută într-o viziune globală – în care valorile creative, intelectuale și morale, să fructifice într-un destin al prosperității, al progresului, al unei noi umanități.

Acest om care a trăit doar pentru țară, care a ars pentru ea cu intensitatea incandescenței, a fost înlăturat la 29 august 1936 din viața politică după 20 de ani de activitate prometeică în slujba României.

Este reprodus în Album actul ignobil al debarcării sale, la capătul intrigilor și presiunilor dușmanilor ireductibili din țară și străinătate, primit cu stupoare, dezaprobare și durere sau, după caz, cu o satisfacție deșănțată din partea regimurilor, partidelor și grupărilor fasciste sau profasciste, xenofobe, extremiste, teroriste.

A fost silit să ia calea Exilului.

Devenea un Proscris.

A mai revenit Acasă o singură dată, la sfârșitul anului 1937, pentru o singură lună, nevoit să părăsească Țara. Amenințat încă o dată cu moartea, după numeroasele tentative de lichidare fizică de la mijlocul anilor '30, s-a stabilit definitiv în străinătate, unde a rămas până la 17 martie 1941, când moartea l-a surprins la Cannes, în Franța.

A trăit dramatic Exilul, traumatizat psihic, din ce în ce mai bolnav, cu dificultăți materiale, urmărit și spionat.

Va rupe în două rânduri pânza indiferenței și iresponsabilității politice a guvernărilor vremii – în 1937 și 1939 – prin întâlniri și convorbiri cu lideri politici și oameni de stat sau prin conferințe în fața unor parlamentari, personalități publice, universitari și ziariști – lansând serioase semnale de alarmă privind pericolul războiului ce bătea la ușă.

A fost osândit să aibă destinul Casandrei. A avertizat, dar în zadar.

Declanșarea celei de a doua conflagrații mondiale, prăbușirea frontierelor, dezmembrarea României Mari l-au aruncat într-o dureroasă și tragică agonie.

Cu ultimele resurse ale muribundului, dar cu gândul la Țară, trimitea guvernanților de la București ample analize ce trebuiau să servească României la sfârșitul nopții apocaliptice ce cuprinsese lumea, la Conferința de Pace ce avea să vină pentru a așeza în orânduială Planeta.

Albumul aduce în circuit public mărturii foto-documentare inedite privind ultimii săi ani de viață, suferința sa, decesul și înmormântarea sa, departe de Țară, altfel de cum și-o dorise.

Sunt reproduse ultimele sale două testamente politice, care au apăsător greu asupra conștiinței publice românești, timp de șase decenii, toate ismele regimurilor ce s-au succedat împiedicând să i se respecte ultima dorință.

„Dacă aș dori să dau acestui testament o deviză – scria marele nostru compatriot – aș spune că el este opera unui om prin mintea căruia n-a trecut niciodată, dar absolut niciodată, un alt gând decât acela în legătură cu interesele Țării și ale Neamului Românesc“.

Legatul sfânt de a se odihni pentru veșnicie în inima Transilvaniei, la Brașov, i-a fost împlinit – în mod legal, cu solidaritatea și concursul tuturor forțelor politice majore din România – la 7 martie 1992, când osemintele sale au fost aduse în Țară, o săptămână mai târziu, la 14 martie 1992, fiind depuse pentru eternitate în curtea Bisericii „Sf. Nicolae“ din Șcheii Brașovului.

Funeraliile naționale dădeau Proscrisului laurii de Învingător.

Paginile Albumului perpetuează în timp imaginile primirii sale triumfale Acasă. În trecere spre Brașov, „Marele Tit“ a pășit suveran ultima dată prin fața Casei, cunoscută din și pentru totdeauna drept „Casa Titulescu“, certându-ne cu blândețe pentru degradarea ce o suferise acest centru vital al diplomației românești, a acestui laborator în care s-a desăvârșit alchimia unor mari inițiative și acțiuni de politică externă, a acestui univers al sincerității, prieteniei și generozității.

Deceniul 1991–2001 – în care a luat ființă Fundația Europeană Titulescu – s-a încununat acum, în 2002, Anul Titulescu, prin restaurarea acestui Templu la capătul unei acțiuni complexe, rapide și curajoase, inteligentă, profesională și rafinată, o adevărată provocare adresată Timpului, susținută cu mintea și inima unor adevărați maeștri, reuniți din Dragoste pentru acest Director de Conștiință Românească.

Reușita – surprinsă în imagini care aduc ceva din duhul marelui dispărut – a fost însoțită în acest an de relansarea Fundației Europene Titulescu, care găsește de acum înainte în Casa Titulescu terenul pentru adaptarea și readaptarea la noi forme de evoluție intelectuală, care să asigure – dincolo de conjuncturi – continuitate, coerență, dinamism, o abordare sistemică a problematicii titulesciene, în particular, și a celei internaționale,

în general, în legătură nemijlocită cu mediile academice și diplomatice din țară și străinătate, o proiecție convingătoare a sensului și substanței demersului ideatic pe care îl avem în vedere, o percepție plină de receptivitate și considerație a procesului european de azi, care să deschidă tribuna rostirii unor discursuri magistrale și să ofere ambientul unor întâlniri nonconformiste ale unor personalități ale establishmentului politic al lumii contemporane.

Credem că așa trebuie să-i înțelegem mesajul și așa trebuie să-i onorăm chemările de dincolo de veac, că așa îi cinștim memoria, a unui om care nu a avut prejudecăți, egoisme și partizanate, care afirma – atunci când vâslea în apele Amurgului – „partidul meu de azi se cheamă România!“.

Fundația Europeană Titulescu a dat în Anul Titulescu o nouă dimensiune viziunii contemporane asupra operei marelui diplomat și om politic, asociindu-și Academia Română, Ministerul Afacerilor Externe, Academia Diplomatică Internațională, Televiziunea Română în organizarea unor prestigioase expoziții foto-documentare și lansări de carte, conferințe evocatoare ale activității sale, în sălile unor organisme internaționale, la importante universități, instituții, centre de cercetare și biblioteci repute, în care contemporanii se întâlnesc cu Prezentul Istoric.

Zeci de imagini semnificative, majoritatea inedite, aduc în Album secvențe ale posterității lui Nicolae Titulescu – din 1966, 1972, 1982, 1991, 1992, 2002 – așa cum au fost gândite și receptate în România și pe multe alte meridiane.

Răzbate din ele interesul proaspăt al tinerelor generații, nevoia de Nicolae Titulescu, un creator de drept internațional, un filosof al păcii, un om politic și un diplomat care reverberează dincolo de secol, dându-ne suport și perspectivă, simțindu-l aproape prin măreția gândului, inteligența acțională, generozitatea demersului, umanismul viziunii de nou început.

Exegi monumentum aere perennius spuneau latinii în urmă cu două milenii.

Nimic mai potrivit și pentru Nicolae Titulescu, care patronează astăzi tutelar Ministerul Afacerilor Externe al României, căruia i-a adăugat la butoniera autorității profesionale toate ordinele recunoașterii sale, pe toate meridianele, pentru a fi slujit Adevărul, Justiția, Pacea, Conlucrarea, cu privirea îndreptată spre viitorul Umanității.

Datorăm acest Album confratelui George G. Potra, care adaugă lucrărilor închinat lui Nicolae Titulescu. pe parcursul a aproape patru decenii, o nouă reușită de excepție, ce îmbogățește și onorează cartea de vizită a Fundației Europene Titulescu.

Inspirația și imaginația, rigoarea și perseverența, erudiția și profesionalismul, la care se adaugă dragostea și devotamentul său merită pe deplin omagiul și gratitudinea noastră, ce se extind și asupra celor care i s-au alăturat, redactori, traducători, graficieni, fotoreporteri, tipografi, care au dăruit, fiecare în felul său, ceva din inima lor.

Albumul aduce în Lume o frântură din trăirea unui om „care suferea de insomnie lângă destinele Țării“, a unui Om care a făcut Istorie.

He was a Good Man!